

ภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห่องแซง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

The wisdom of Mudmee silk weaving case study of Hongsaeng municipality

Loengnoktha district Yasothon province.

สร้อยฉัตร โล่คำ¹, และพงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์²

Soychut Lokum¹, and Pongsawut Rachjun²

¹นักศึกษา คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

²อาจารย์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

¹Student from Faculty of Law and Politics Roi Et Rajabhat University

²Lecturer from the Faculty of Law and Politics Roi Et Rajabhat University

Corresponding Author Email: seat007@outlook.com

Received: 4 December 2020

Revised: 1 January 2021

Accepted: 5 March 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห่องแซง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ และ 2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห่องแซง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มทอผ้าฝ้ายมัดหมี่ กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ประชาชนทั่วไป และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 15 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้ เครื่องมือการวิจัยและจากเอกสาร วรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเด็นภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ ชุมชนเทศบาลตำบลห่องแซง เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชนเผ่าไทยที่เกิดขึ้นเฉพาะถิ่นลวดลายจึงบอกถึงวิถีชีวิตของชนเผ่าไทย รวมถึงวัฒนธรรมความเชื่อของผ้าแต่ละประเภทที่อยู่คู่ชาวบ้านมาตั้งแต่โบราณกาล และยังคงสืบทอดเทคนิคการทำผ้ามัดหมี่มาจนถึงปัจจุบัน จึงกลายเป็นเอกลักษณ์ผ้าทอมือเส้นใยธรรมชาติของเทศบาลตำบลห่องแซงที่ไม่ได้เป็นที่รู้จักแค่เพียงภายในประเทศแต่ยังได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคในต่างประเทศอีกด้วย และ 2) แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ชุมชนเทศบาลตำบลห่องแซง มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ซึ่งจุดเด่นก็คือ การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาให้กับรุ่นหลังได้สานต่อหรือให้กับผู้ที่สนใจได้รู้จักการทำผ้ามัดหมี่ ด้วยวิธีการเปิดอบรมสอนการทำผ้าไหมหน่วยงานของรัฐเข้ามาให้การสนับสนุนโดยการนำผ้ามัดหมี่ไปจัดโชว์ในงานต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้กับคนที่มีความสนใจเข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการทำผ้ามัดหมี่ โดยการสอนเทคนิคต่าง ๆ ในการใช้วัสดุให้คุ้มค่ามีความเป็นธรรมชาติ ตลอดจนทำให้ภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา, การทอผ้า, ผ้ามัดหมี่

Abstract

The purposes of this study were 1. to study the wisdom of mudmee silk weaving of Hongsaeng municipality Loengnoktha district, Yasothon province and 2. to study guidelines for promoting The wisdom of mudmee silk weaving of Hongsaeng municipality Loengnoktha district, Yasothon province. Are qualitative research. There are research tools including Indepth Interview. form with 4 target groups: mudmee silk cotton weaving group Local cloth weaving group People and Villager philosopher. The results of the study on issues of wisdom mudmee silk weaving case study in Hongsaeng municipality Loengnoktha district, Yasothon province. has a long history

since the ancestor's ancestor, grandparents migrated from Laos to settle at Hongsaeng villagers make clothes. Or clothing to wear by themselves, therefore, the traditional wisdom weaving technique has been used in weaving Anyone who does not have a shirt to wear by using natural raw materials. Is bringing the bark to prostrate wood to make paint Bringing cotton flowers to make fibers is the wisdom of the people in the past. Made from ancestors, from generation to generation. The results showed that 1) guidelines for promoting wisdom mudmee silk weaving of Hongsaeng municipality Loengnoktha district, Yasothon province. aims to promote the strength of Conserve and inherit Wisdom for future generations can continue Or for people who are interested in making mudmee There were government agencies to provide support for teaching how to make cloth by bringing the mud fermented cloth to show at various events. And 2) to give opportunities for people who are interested to learn about the wisdom of making mudmee silk, listen and learn about how to make mudmee silk and teach various techniques. In the cost- effective use of materials Naturalization Throughout the making The wisdom of mudmee silk fabric is even more known.

Keywords: Wisdom, Weaving, Mudmee Silk

บทนำ

ประเทศไทยมีหลักฐานที่สำคัญยืนยันว่า มีการทอผ้าไหมมาแล้วไม่น้อยกว่า 2,400 - 2,800 ปี จากเศษผ้าที่ติดอยู่กับกำไลสำริดของบ้านเชียงและเศษเส้นใยไหมซึ่งพบที่บ้านนาดี อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี แสดงให้เห็นว่าในยุคนั้นมีการทอผ้าจากเส้นใยพืชและไหมกันมาแล้ว (ศิริ ผาสุก, 2545, น.7) ในปัจจุบันท้องที่ชนบทของประเทศไทยหลายแห่งมีชื่อเสียงในด้านการทอผ้า การทอผ้าไหมนับว่าเป็นกิจกรรมของครอบครัวชาวชนบทที่ทำกันมาแต่โบราณนับร้อยนับพันปีมาแล้วจนมีคำพังเพยที่พูดกันติดปากในหมู่ชนเผ่าไทว่า “เสร็จหน้านา ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายตีเหล็ก” ซึ่งการทอผ้าไหมนั้นนอกจากเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวเพื่อผลิตเครื่องนุ่งห่มแล้วยังเป็นการแสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวชนบทมาตั้งแต่โบราณกาล (นิตยา ฉัตรเมืองปัก, 2555, น.1)

ผ้าไหมไทยเป็นศิลปหัตถกรรมที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งที่ได้สร้างสรรค์สืบทอดมานับเป็นเวลายาวนานเป็นศิลปะพื้นบ้านที่ควรค่าแก่ความภาคภูมิใจในมรดกที่บรรพบุรุษได้สืบทอดภูมิปัญญาให้คงอยู่ ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าไหมไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทยที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่คู่ชาติไทยต่อไป โดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่เป็นศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองชนิดหนึ่งที่เกิดจากการมัดย้อมไหมให้เกิดสีแล้วนำไปทอให้เป็นพื้นผ้าและเกิดลวดลายการทอผ้ามัดหมี่เป็นที่นิยมทำกันมานานแล้ว ในบางจังหวัดของภาคกลางของไทย เช่น สุพรรณบุรี อุทัยธานี ชัยนาท ลพบุรี สระบุรี และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผ้ามัดหมี่ลายอีสานมีการทอมากโดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางและตอนใต้ เช่น จังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร สกลนคร อุดรธานี ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ เป็นต้น จังหวัดบุรีรัมย์เป็นหนึ่งในจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการทอผ้าไหม จังหวัดบุรีรัมย์มีชื่อเสียงมานานในเรื่องการทอผ้าไหมจนเป็นเอกลักษณ์สมดังคำขวัญของจังหวัดบุรีรัมย์ที่ว่า “เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม (นิตยา ฉัตรเมืองปัก, 2555, น.1)

การพัฒนาการเริ่มแรกการทอผ้ามัดหมี่โบราณนิยมการย้อมสีด้วยสีธรรมชาติ เช่น สีแดงจากครั่ง สีน้ำเงินจากคราม เป็นต้น ส่วนผ้าไหมมัดหมี่จะนิยมทำในกลุ่มไทย - ลาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากเส้นทางการรับแบบอย่างของผ้ามัดหมี่ กล่าวคือจากอินเดียผ่านมาทางอินโดจีนและกัมพูชาหรือเขมร ดังที่เราจะเห็นได้ว่าผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์จะเป็นวัฒนธรรมที่เป็นแบบเขมรอย่างเห็นได้ชัด วัฒนธรรมการทอผ้าของไทยในอดีตแฝงด้วยความคิดความเชื่อการสังเกตสิ่งต่าง ๆ

รอบตัวออกมาเป็นการทอผ้า การย้อมสีหรือแม้แต่การวางลวดลายผ้าล้วนเป็นกิจกรรมของสตรีและเปรียบเสมือนเป็นการบันทึกเรื่องราวของสังคมที่บ่งบอกถึงร่องรอยของความเชื่อ ความผูกพันกับประเพณีพิธีกรรมทางศาสนาและการสืบทอดต่อบรรพบุรุษ (ทัศนีย์ บัวระภาพ, 2541, น.1) การออกแบบลวดลายก็เช่นเดียวกัน นับเป็นการถ่ายทอดอารยธรรมทางปัญญาที่เป็นรากฐานของบรรพบุรุษสืบทอดมาจนถึงรุ่นปัจจุบันที่แฝงไว้ด้วยวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีในเชิงประวัติศาสตร์และลวดลายที่ได้รับการออกแบบย่อมมีความแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติภาษา วัฒนธรรมประเพณีตามสมัยนิยมนั้น ๆ การออกแบบลวดลายมีความสำคัญโดยทั่วไปเป็นส่วนประกอบในการสร้างงานแทบทุกประเภทโดยเฉพาะการออกแบบผลิตภัณฑ์ (พินาติน สาริยา, 2549, น.2)

ในสังคมปัจจุบันลวดลายกราฟิกมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอข้อมูลและข่าวสารในการออกแบบกราฟิก จะมีทั้งตัวอักษรและภาพ ทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลที่ซับซ้อนให้มีความชัดเจนและง่ายต่อการทำความเข้าใจแต่จะแตกต่างกันออกไปตามกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งภาพหนึ่งภาพมีความหมายแทนคำพ้องคำ โดยที่ภาพสามารถช่วยให้การถ่ายทอดข้อมูลกระชับและง่ายต่อการเข้าใจจนออกแบบกราฟิกจึงจำเป็นที่จะสร้างสรรค์งานออกแบบด้วยการสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศิริพรรณ ปีเตอร์, 2549, น.1) ประโยชน์ของงานทอผ้า ผ้าทอสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ แบ่งตามวัตถุดิบที่ใช้ในการทอ แบ่งตามกรรมวิธีในการทอ ผ้าทอมีความสำคัญเพื่อสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิตเพราะผ้าทอเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ เพื่อแสดงถึงฐานะของผู้สวมใส่ เป็นการแบ่งหน้าที่ระหว่างชายและหญิง อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงความเป็นหญิงอย่างเด่นชัดเพราะการทอผ้าต้องใช้ความขยัน ความอดทน ความพยายาม ความประณีตละเอียดอ่อนซึ่งเป็นอุปนิสัยของผู้หญิง การทอผ้าเป็นเครื่องแสดงถึงความพร้อมในวัยที่จะมีครอบครัว ประโยชน์ของผ้าทอเป็นเครื่องนุ่งห่มเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและใช้ในพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลงปรากฏว่าอุตสาหกรรมการทอผ้าของยุโรปซึ่งเจริญก้าวหน้าได้เผยแพร่ขยายเข้ามาสู่สังคมไทย ผ้าทอดังกล่าวมีเนื้อแน่น สีไม่ตก มีราคาถูก ซื้อมาได้ง่าย ประหยัดเวลา ไม่ต้องเสียเวลาในการทอด้วยมือชาวบ้านจึงนิยมใช้ผ้าทอจากเครื่องจักรแทนผ้าทอด้วยมือ (อาพร บุตรน้อย, 2562, ออนไลน์)

ดังนั้น ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลห้วยผึ้ง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร ทั้งนี้ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา ผู้วิจัยคิดว่าจะสามารถช่วยเหลือสนับสนุนการส่งเสริมการทอผ้ามัดหมี่ เพื่อให้คนรุ่นหลังสนใจในการทอผ้ามัดหมี่และรักษาวัฒนธรรมไว้อย่างยาวนาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห้วยผึ้ง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร
2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห้วยผึ้ง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) กลุ่มทอผ้าฝ้ายมัดหมี่ จำนวน 5 คน 2) กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง จำนวน 5 คน 3) ประชาชน จำนวน 3 คน และ 4) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) โดยมีกรอบวิเคราะห์ตามประเด็นที่จะทำการศึกษาซึ่งทำการสังเคราะห์จากกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัย โดยอยู่ภายใต้ประเด็นการวิจัยดังนี้คือ 1) ประเด็นภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห้วยผึ้ง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร และ 2) ประเด็นแนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห้วยผึ้ง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ (document research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกตกับการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์แยกแยะเป็นประเด็นต่างๆ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษา และตามกรอบแนวคิด เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่รวบรวมประเด็นได้อย่างมีระบบ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็นประเด็นการศึกษา ดังนี้

1.1 ด้านประวัติที่มาของชุมชน ชุมชนเทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร มีถิ่นกำเนิดมาจากประเทศลาว เป็นถิ่นที่มีชาวภูไทบรรพบุรุษชาวภูไทได้อพยพมาจากเมืองเซโปนและเมืองพิน สำหรับชาวภูไทที่อาศัยอยู่ บ้านห้องแซงในปัจจุบันเป็นพวกแรกที่อพยพลงมาเพื่อแสวงหาที่ทำมาหากิน โดยมีตาศรี นามศรี อายุ 95 ปีเศษ เป็นผู้เฒ่าเฒ่าที่สุด ของหมู่บ้านกล่าวว่า ในสมัยที่ยังหนุ่มนั้นตาศรี นามศรี เคยไปมาหาสู่ญาติที่อยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง และได้เล่าให้ญาติที่อยู่ฝั่งโขงฟังถึงความอุดมสมบูรณ์ที่ตนได้อาศัยอยู่ ด้วยเหตุที่มีสัตว์ป่าจำนวนมากนี้เองจึงมีเรื่องเล่าสืบทอดกันมาว่าเป็นถิ่นที่รู้จักกันดีของบรรดาพรานป่าทั้งหลาย จึงได้ตัดสินใจพาลูกบ้านอพยพย้ายมาอยู่ที่ป่าแซงหรือบ้านห้องแซงซึ่งเป็นชื่อใหม่ของหมู่บ้าน

1.2 ด้านความเป็นมาของผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่า เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชนเผ่าภูไทที่เกิดขึ้นเฉพาะถิ่นสืบทอดมาจวบจนบอกถึงวิถีชีวิตของชนเผ่าภูไท รวมถึงวัฒนธรรม ความเชื่อของผ้าแต่ละประเภทในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ที่อยู่คู่ชาวบ้านมาตั้งแต่โบราณกาล และยังคงสืบทอดเทคนิค การทำผ้ามัดหมี่มาจนถึงปัจจุบัน จึงกลายเป็นเอกลักษณ์ผ้าทอมือเส้นใยธรรมชาติของบ้านห้องแซงที่ไม่ได้เป็นที่รู้จักแคในประเศ แต่ยังคงได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคในประเทศอีกด้วย คนในสมัยก่อนมีจุดเริ่มต้นการทอผ้ามัดหมี่มาจากเมืองพิน และเมืองเซโปน ประเทศลาว ซึ่งเริ่มจากการที่อพยพมาแล้วไม่มีเครื่องนุ่งห่มหรือเสื้อผ้าใส่ แต่ชาวลาวมีความรู้ภูมิปัญญาในการทำผ้ามัดหมี่ พวกเขาจึงต้องทำผ้าขึ้นมาใส่เอง

1.3 ด้านขั้นตอนวิธีการทำผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่า ขั้นตอนการทอผ้ามัดหมี่มีหลายขั้นตอน ต้องใช้ความอดทนในการทำเริ่มจากการเตรียมสีเปลือกไม้หรือใบไม้มาต้มเอาน้ำ เพื่อย้อมสี จากนั้นนำดอกฝ้ายมาเก็บเมล็ดออกจนหมดจากนั้นนำไปแช่ให้เป็นเส้นๆ แล้วนำไปแช่น้ำข้าวเพื่อที่จะให้เส้นฝ้าย มีความแน่นแข็งแรงไม่ขาดง่าย จากนั้นนำตากแดดให้แห้งแล้วนำไปขึ้นฟืมเพื่อที่จะทำให้เส้นฝ้ายเรียงตัวสวยงามสะดวกในการทอ จากนั้นพอขึ้นฟืมเสร็จนำมาขึ้นลายด้วยการนำเชือกฟางมามัดให้เป็นปอทั้งลายตามใจชอบ พอขึ้นลายเสร็จนำไปย้อมสีที่เราเตรียมไว้จากนั้นจะนำไปตากแดดให้แห้งแล้วนำมาปั่นใส่หลอดเรียงลายตามลำดับ ขั้นตอนสุดท้ายจะนำไปขึ้นกี่เพื่อทอให้ได้เป็นผืนผ้าสวยงามตามต้องการ

1.4 ด้านปัญหาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่า ปัญหาของการทอผ้ามัดหมี่ปัญหาหลักที่พบเจออยู่เป็นประจำของชาวบ้านคือ สีผ้าที่ย้อมออกมาแล้วสีมันจะต่างเนื่องจากวัสดุที่ใช้ในการย้อมไม่ดี สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยย้อมส่งผลทำให้ตากผ้าไม่ได้ เช่น แดดแรงเกินไป ฝนตก เป็นต้น ทั้งนี้ชาวบ้านยังถือความเชื่อเกี่ยวกับการห้าม

ย้อมผ้าในวันพระหรือวันศีล เพราะว่าถ้าย้อมแล้วจะทำให้สีของผ้าไม่เป็นไปตามที่เราคาดหวังเอาไว้ส่วนสาเหตุของการห้ามย้อมวันพระและวันศีลยังไม่มีข้อมูลที่แน่ชัด

1.5 ด้านประโยชน์ของผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร พบว่า ประโยชน์ของการทอผ้ามัดหมี่ก็คือ ทำให้ประชาชนบ้านห้องแซงที่ทอผ้ามัดหมี่มีรายได้ และเป็นอาชีพเสริมจากการทำเกษตร หรือทำไร่เพื่อใช้ประโยชน์กับตนเอง เช่น ทำเสื้อผ้าใส่ ทำผ้าซิ่น ทำผ้าพันคอ เป็นต้น และสามารถนำผ้ามัดหมี่ไปขายในที่ต่าง ๆ ได้ เช่น บริเวณพื้นที่อำเภอลำทะเมนชัย ตามห้าง โรงแรม หรือในจังหวัดกรุงเทพมหานคร การที่นำผ้ามัดหมี่ไปขายในที่สถานต่าง ๆ จะส่งผลให้ผ้ามัดหมี่บ้านห้องแซง ตำบลห้องแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร จะเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

2. แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร

ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

2.1 ด้านจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร พบว่า การส่งเสริมการทอผ้ามัดหมี่ คือต้องการที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่ของชุมชนบ้านห้องแซงเอาไว้ให้อยู่คู่กับหมู่บ้านไปนาน ๆ เพราะว่า การทอผ้ามัดหมี่มีความเป็นมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน คนในสมัยนั้นได้ทอผ้ามัดหมี่มาตลอดจนกลายเป็นภูมิปัญญาของชุมชน ผ้ามัดหมี่ถือว่าเป็นจุดเด่นของชุมชนบ้านห้องแซง ในบางครั้งจะมีหน่วยงานของรัฐได้เข้ามาให้การสนับสนุนประชาชนที่ประกอบอาชีพทอผ้ามัดหมี่ เพื่อต้องการให้ประชาชนที่ทอผ้ามัดหมี่ได้เสริมจากอาชีพเกษตรกรรม

2.2 ด้านวิธีการส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร พบว่า วิธีการส่งเสริมจะเน้นไปที่การเปิดโอกาสให้กับคนที่มี ความสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่ ได้ให้เข้ามารับฟังและมาเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีทำผ้ามัดหมี่ การสอนเทคนิคต่าง ๆ ในการใช้วัสดุให้คุ้มค่าการทำให้เป็นธรรมชาติ ตลอดทั้งการทำให้ภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

2.3 ด้านการโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร พบว่า การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ผ้ามัดหมี่ส่วนมากจะใช้วิธีการใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการ เช่น การสร้างเพจเฟซบุ๊กขึ้นมาเพื่อที่จะทำการไลฟ์สด การสร้างเว็บไซต์ในการโฆษณา และการโฆษณาโดยหน่วยงานของรัฐเป็นต้นคนจัดการ เช่น นำสินค้าไปจัดแสดงตามงานต่าง ๆ เช่น งานประจำปีงานประจำปีอำเภอหรืองานในระดับประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร

2.4 ด้านปัญหาในการส่งเสริมภูมิปัญญาผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร พบว่า ปัญหาในการส่งเสริมที่พบเจอคือ ในสมัยนี้ผู้คนไม่ค่อยให้ความสนใจผ้ามัดหมี่ เพราะว่า ผ้ามัดหมี่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมของคนในสมัยนี้ เวลาที่จัดการแสดงจัดโชว์ผลงานสินค้าบางครั้งก็ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์เอาไว้

2.5 ด้านหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร พบว่า หน่วยงานที่เข้ามาให้การส่งเสริมและการสนับสนุนจะมีหน่วยงานที่มาเป็นประจำคือ 1) กรมการพัฒนาชุมชน 2) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 3) กระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว หน่วยงานที่กล่าวมานี้จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ของชาวบ้านห้องแซง ซึ่งมีการนำเอาผ้ามัดหมี่นำไปประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ณ สถานที่ต่าง ๆ เพื่อที่จะให้คนรู้จักมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร พบว่า มีถิ่นกำเนิดมาจากประเทศลาว ซึ่งเป็นถิ่นที่มีชาวภูไทยบรรพบุรุษชาวไทยได้อพยพมาจากเมืองเซโปนและเมืองพิณ ชาวไทที่อาศัยอยู่บ้านห้องแซงปัจจุบันเป็นพวกแรกที่อพยพลงมาเพื่อแสวงหาที่ทำมาหากิน ตาศรี นามศรี อายุ 95 ปีเศษ เป็นผู้ทำอาสุที่สืบทอดของหมู่บ้าน ตาศรี นามศรี เคยไปมาหาสู่ญาติที่อยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง และได้เล่าให้ญาติที่อยู่ฝั่งโขงฟังถึงความอุดมสมบูรณ์ที่ตนได้อาศัยอยู่ ด้วยเหตุที่มีสัตว์ป่าจำนวนมากนี้เองจึงมีเรื่องเล่าสืบทอดกันมาว่าเป็นถิ่นที่รู้จักกันดีของบรรดาพรานป่าทั้งหลายจึงได้ตัดสินใจพาลูกบ้านอพยพย้ายมาอยู่ที่ป่าแขหรือบ้านห้องแซงซึ่งเป็นชื่อใหม่ของหมู่บ้าน เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชนเผ่าภูไทยที่เกิดขึ้นเฉพาะถิ่น ลวดลายจึงบ่งบอกถึงวิถีชีวิตของชนเผ่าภูไทย รวมถึงวัฒนธรรมความเชื่อของผ้าแต่ละประเภทในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร ที่อยู่คู่ชาวบ้านมาตั้งแต่โบราณกาล ยังคงสืบทอดเทคนิคการทำผ้ามัดหมี่มาจนถึงปัจจุบันเป็นเอกลักษณ์ผ้าทอมือเส้นใยธรรมชาติของบ้านห้องแซงที่ไม่ได้เป็นที่รู้จักแค่ในประเทศ แต่ยังคงได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคในต่างประเทศอีกด้วย ขั้นตอนการทอผ้ามัดหมี่มีหลายขั้นตอน เริ่มจากการเตรียมสีเปลือกไม้หรือใบไม้มาต้มเอาน้ำเพื่อย้อมสี จากนั้น นำดอกฝ้ายมาเก็บเมล็ดออกจนหมดจากนั้นนำไปปั่นให้เป็นเส้นๆ แล้วนำไปแช่น้ำข้าวเพื่อที่จะให้เส้นฝ้ายมีความแน่นแข็งแรง ไม่ขาดง่าย จากนั้นนำตากแดดให้แห้งแล้วนำไปขึ้นฟืมเพื่อที่จะทำให้เส้นฝ้ายเรียงตัวสวยงามสะดวกในการทอ จากนั้นพอขึ้นฟืมเสร็จก็นำมาขึ้นลายด้วยการนำเชือกฟางมัดให้เป็นปอ่งทำลายตามใจชอบ พอขึ้นลายเสร็จแล้วก็นำไปย้อมสีที่เราเตรียมไว้ จากนั้น จะนำไปตากแดดให้แห้งแล้วนำมาปั่นใส่หลอดเรียงลายตามลำดับ และในขั้นตอนสุดท้ายจะนำไปขึ้นกี่เพื่อทอให้ได้เป็นผืนผ้าสวยงามตามต้องการ ปัญหาของการทอผ้ามัดหมี่ปัญหาหลักที่พบเจออยู่เป็นประจำของชาวบ้านคือ สีผ้าที่ย้อมออกมาแล้วสีมันจะต่างเนื่องจากวัสดุที่ใช้ในการย้อมไม่ดี สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยย้อมส่งผลทำให้ตากผ้าไม่ได้ และประโยชน์ของการทอผ้ามัดหมี่ก็คือ ทำให้ประชาชนบ้านห้องแซงที่ทอผ้ามัดหมี่มีรายได้ และเป็นอาชีพเสริม จากการทำเกษตร หรือทำไร่เพื่อใช้ประโยชน์กับตนเอง เช่น ทำเสื้อผ้าใส่ ทำผ้าซิ่น ทำผ้าพันคอ เป็นต้น

2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร พบว่า 2.1) ด้านจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ พบว่า การส่งเสริมการทอผ้ามัดหมี่ คือต้องการที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่ของชุมชนบ้านห้องแซงเอาไว้ให้อยู่คู่กับหมู่บ้านไปนาน ๆ เพราะว่า การทอผ้ามัดหมี่มีความเป็นมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน คนในสมัยนั้นได้ทอผ้ามัดหมี่มาตลอดจนกลายเป็นภูมิปัญญาของชุมชน ผ้ามัดหมี่ถือว่าเป็นจุดเด่นของชุมชนบ้านห้องแซง ในบางครั้งจะมีหน่วยงานของรัฐได้เข้ามาให้การสนับสนุนประชาชนที่ประกอบอาชีพทอผ้ามัดหมี่ เพื่อต้องการให้ประชาชนที่ทอผ้ามีรายได้เสริมจากอาชีพเกษตรกร 2.2) ด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า วิธีการส่งเสริมจะเน้นไปที่การเปิดโอกาสให้กับคนที่มีความสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่ ได้ให้เข้ามารับฟังและมาเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีทำผ้ามัดหมี่ การสอนเทคนิคต่าง ๆ ในการใช้วัสดุให้คุ้มค่าการทำให้เป็นธรรมชาติ ตลอดทั้งการทำให้ภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น 2.3) ด้านการโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์ พบว่า การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ผ้ามัดหมี่ส่วนมากจะใช้วิธีการใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการ เช่น การสร้างเพจเฟซบุ๊กขึ้นมาเพื่อที่จะทำการไลฟ์สด การสร้างเว็บไซต์ในการโฆษณา และการโฆษณาโดยหน่วยงานของรัฐเป็นคนจัดการ เช่น นำสินค้าไปจัดแสดงตามงานต่าง ๆ เช่น งานประจำปีจัดงานประจำปีอำเภอลำทะเมนชัยในระดับประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร 2.4) ด้านปัญหาในการส่งเสริมภูมิปัญญาผ้ามัดหมี่ พบว่า ปัญหาในการส่งเสริมที่พบเจอคือ ในสมัยนี้ผู้คนไม่ค่อยให้ความสนใจผ้ามัดหมี่เพราะว่า ผ้ามัดหมี่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของคนในสมัยนี้ เวลาที่จัดการแสดงจัดโชว์ผลงานสินค้าบางครั้งก็ไม่ได้เป็นไปตามที่คาดการณ์เอาไว้ และ 2.5) ด้านหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่ พบว่า หน่วยงานที่เข้ามาให้การส่งเสริมและการสนับสนุนจะมีหน่วยงานที่มาเป็นประจำคือ 1) กรมการพัฒนาชุมชน 2) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 3) กระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว หน่วยงานที่กล่าวมานี้จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ของชาวบ้านห้องแซง ซึ่งมีการนำเอาผ้ามัดหมี่นำไปประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ณ สถานที่ต่าง ๆ เพื่อที่จะให้คนรู้จักมากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห่องแข อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห่องแข อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

1.1 ด้านความเป็นมาของบ้านห่องแข ตำบลห่องแข อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ กล่าวคือ มีถิ่นกำเนิดมาจากประเทศลาวเป็นถิ่นที่มีชาวภูไทบรรพบุรุษชาวภูไทได้อพยพมาจากเมืองเซโปนและเมืองพิน สำหรับชาวภูไทที่อยู่บ้านห่องแขปัจจุบันเป็นพวกแรกที่อพยพมาเพื่อแสวงหาที่ทำมาหากิน โดยมีตาครี นามคร มีอายุได้ 95 ปีเศษ เป็นผู้ทำอาชีพที่สืบทอดของหมู่บ้านในสมัยที่ยังเป็นวัยหนุ่มนั้น ตาครี นามคร เคยไปมาหาสู่ญาติที่อยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง และได้เล่าให้ญาติที่อยู่ฝั่งโขงฟังถึงความอุดมสมบูรณ์ที่ตนได้อาศัยอยู่ จึงได้ตัดสินใจพาลูกบ้านอพยพย้ายมาอยู่ที่ป่าแขหรือบ้านห่องแขซึ่งเป็นชื่อใหม่ของหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของพงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ (2563, น.21) กล่าวว่า ท้องถิ่น จึงหมายถึง บริเวณอันเป็นที่ตั้งถิ่นฐานท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง โดยการดำเนินชีวิตของหมู่คนหมู่หนึ่ง ๆ ซึ่งในที่นั้น ๆ มีการกำหนดขอบเขตของพื้นที่ระดับย่อยตามเขตการปกครองหรือเป็นหน่วยงานระดับรองไปจากหน่วยงานใหญ่ ได้แก่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ทั้งยังต้องมีสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสำหรับการดำเนินชีวิตของคนอีกด้วย เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 ด้านความเป็นมาของผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห่องแข อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ กล่าวคือ เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชนเผ่าภูไทที่เกิดขึ้นเฉพาะถิ่นลวดลายจึงบ่งบอกถึงวิถีชีวิตของชนเผ่าภูไท รวมถึงวัฒนธรรมความเชื่อของผ้าแต่ละประเภทในอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ที่อยู่คู่ชาวบ้านมาตั้งแต่โบราณกาล และยังคงสืบทอดเทคนิคการทำผ้ามัดหมี่มาจนถึงปัจจุบัน จึงกลายเป็นเอกลักษณ์ผ้าทอมือเส้นใยธรรมชาติของบ้านห่องแขที่ไม่ได้เป็นที่รู้จักแคในประเศ แต่ยังคงได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคในต่างประเทศอีกด้วย คนในสมัยก่อนมีจุดเริ่มต้นการทอผ้ามัดหมี่มาจากเมืองพินและเมืองเซโป ประเทศลาว ซึ่งเริ่มจากการที่อพยพมาแล้วไม่มีเครื่องนุ่งห่มหรือเสื้อผ้าใส่แต่ชาวลาวมีความรู้ภูมิปัญญาในการทำผ้ามัดหมี่พวกเขาจึงทำผ้าขึ้นมาใส่เองถึงจะมีเสื้อผ้าใส่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (2548, น.168) กล่าวว่า มัดหมี่เป็นลักษณะของการประดิษฐ์ลวดลายให้เกิดบนผืนผ้าด้วยการใช้เชือกมัดเส้นไหมหรือส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีเวลาย้อมเป็นเปลว หลังจากการย้อมแล้วเมื่อตัดเส้นเชือกที่มัดออกแล้วจึงเกิดลวดลายตามต้องการ จากความหมายของนักวิชาการและนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า “มัดหมี่” เป็นวิธีการนำเชือกหรือฟางมัดลายเส้นไหมก่อนนำไปย้อมสี เพื่อให้เกิดลวดลายและสีสันตามต้องการเมื่อทอเป็นผืนผ้า

1.3 ด้านขั้นตอนวิธีการทำผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห่องแข อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ กล่าวคือ ขั้นตอนการทอผ้ามัดหมี่ มีหลายขั้นตอน และต้องใช้ความอดทนในการจัดทำ ซึ่งเริ่มจากการเตรียมสีไปเลือกไม้หรือไผ่นำมาต้มเอาน้ำเพื่อย้อมสี จากนั้น นำดอกฝ้ายมาเก็บเมล็ดออกจนหมด จากนั้นนำไปแช่น้ำให้เป็นเส้น ๆ แล้วนำไปแช่น้ำข้าวเพื่อที่จะให้เส้นฝ้ายมีความแน่น แข็งแรง ไม่ขาดง่าย จากนั้นนำตากแดดให้แห้งแล้วนำไปขึ้นฟืมเพื่อที่จะทำให้เส้นฝ้ายเรียงตัวสวยงามสะดวกในการทำ ขั้นตอนต่อมาหลังจากขึ้นฟืมเสร็จแล้วก็ขึ้นลายด้วยการนำเชือกฟางมามัดให้เป็นปล้องทำลายตามใจชอบ ภายหลังขึ้นลายเสร็จนำไปย้อมสีที่เราเตรียมไว้ และนำไปตากแดดให้แห้งแล้วนำมาปั่นใส่หลอดเรียงลายตามลำดับ จากนั้นนำไปขึ้นกี่เพื่อทอให้ได้เป็นผืนผ้าสวยงามตามต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธนากรเอเชีย จำกัด (2533) ได้อธิบายขั้นตอนการทอผ้ามัดหมี่ ว่าเป็นลักษณะของการประดิษฐ์ลวดลายให้เกิดบนผืนผ้าด้วยการใช้เชือกมัดเส้นไหมหรือฝ้ายส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสี เวลาย้อมเป็นเปลว หลังจากการย้อมแล้ว เมื่อตัดเส้นเชือกที่มัดออกจึงเกิดลวดลายตามต้องการ

1.4 ด้านปัญหาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห่องแข อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ กล่าวคือ ปัญหาของการทอผ้ามัดหมี่ปัญหาหลักที่พบเจออยู่เป็นประจำของชาวบ้านคือ สีผ้าที่ย้อมออกมาแล้วสีมันจะต่างเนื่องจากวัสดุที่ใช้ในการย้อมไม่ดีและ

สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยส่งผลทำให้ตากผ้าไม่ได้ เช่น แดดแรงเกินไป ฝนตก เป็นต้น ทั้งนี้ชาวบ้านยังถือความเชื่อเกี่ยวกับการห้ามย้อมผ้าในวันพระหรือวันศีล เพราะถ้าย้อมแล้วจะทำให้สีของผ้าไม่เป็นไปตามที่เราคาดหวังเอาไว้สาเหตุของการห้ามย้อมวันพระและวันศีลยังไม่มีข้อมูลที่แน่ชัด

1.5 ด้านประโยชน์ของผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร กล่าวคือ ประโยชน์ของการทอผ้ามัดหมี่ก็คือ ทำให้ประชาชนบ้านห้องแซงที่ทอผ้ามัดหมี่มีรายได้และเป็นอาชีพเสริมจากการทำเกษตรหรือทำไร่เพื่อใช้ประโยชน์กับตนเอง เช่น ทำเสื้อผ้าใส่ ทำผ้าซิ่น ทำผ้าพันคอ เป็นต้น และสามารถนำผ้ามัดหมี่ไปขายในที่ต่าง ๆ ได้เช่นแถวอำเภอจังหัด ตามห้าง โรงแรม หรือในจังหวัดกรุงเทพมหานคร การที่นำผ้ามัดหมี่นำไปขายในสถานที่ต่าง ๆ จะส่งผลให้ผ้ามัดหมี่ของบ้านห้องแซง ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร จะเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

2. แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

2.1 ด้านจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร กล่าวคือ การส่งเสริมการทอผ้ามัดหมี่ คือต้องการที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่ของบ้านห้องแซงเอาไว้ให้อยู่คู่กับท้องถิ่นไปนาน ๆ เพราะว่า การทอผ้ามัดหมี่มีความเป็นมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน คนในสมัยนั้นได้อนุรักษ์การทอผ้ามัดหมี่มาโดยตลอดจนกลายเป็นภูมิปัญญาของชุมชน ผ้ามัดหมี่ถือว่าเป็นจุดเด่นของบ้านห้องแซง ในบางครั้งจะมีหน่วยงานของรัฐได้ให้การสนับสนุนประชาชนบ้านห้องแซงที่ประกอบอาชีพทอผ้ามัดหมี่ เพื่อต้องการให้ประชาชนที่ทอผ้ามีรายได้เสริมจากอาชีพเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, น.5) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้านให้สามารถทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนได้อย่างเต็มที่และให้โอกาสพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพ ควรกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นที่รู้จักและเกิดการยอมรับอย่างแพร่หลาย เป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความภูมิใจมั่นใจ ทำให้เกิดความศรัทธายอมรับในความคิดของบุคคล

2.2 ด้านวิธีการส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร กล่าวคือ วิธีการส่งเสริมจะเน้นไปที่การเปิดโอกาสให้กับคนที่มีความสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่ได้ให้เข้ามารับฟังและมาเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีทำผ้ามัดหมี่และการสอนเทคนิคต่าง ๆ ในการใช้วัสดุให้คุ้มค่าการทำให้เป็นธรรมชาติ ตลอดทั้งการทำให้ภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนที พงษ์ตนตรี (2544, น.2) กล่าวถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การสืบทอดความรู้ภายในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นประเด็นด้านอาชีพของหมู่บ้านแทบทุกครัวเรือนทำกัน ซึ่งเป็นอาชีพรองจากการทำไร่ นา เช่น เครื่องปั้นดินเผา จักสาน ทอผ้า ซึ่งสมาชิกของชุมชนได้คลุกคลี คำนึงมาตั้งแต่เด็ก ภายใต้สภาพการดำรงชีวิตประจำวัน

2.3 ด้านการโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร กล่าวคือ การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ผ้ามัดหมี่ส่วนมากจะใช้วิธีการใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการ เช่น การสร้างเพจเฟซบุ๊กขึ้นมาเพื่อที่จะทำการไลฟ์สด การสร้างเว็บไซต์ในการโฆษณา และการโฆษณาโดยหน่วยงานของรัฐเป็นผู้จัดการเช่น นำสินค้าไปจัดแสดงตามงานต่าง ๆ เช่น งานประจำปีวัดงานประจำปีอำเภอหรืองานในระดับประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเอกวิทย์ ณ ถลาง (2540, น.8) ได้กล่าวว่า การถ่ายทอดความรู้ การเรียนรู้จากการกระทำจริงได้พัฒนาต่อมาจนเป็นการส่งต่อ (transmission) แต่คนรุ่นหลังด้วยการสาธิต วิธีการส่งสอนด้วยการบอกเล่า (oral tradition) ในรูปของเพลงกล่อมเด็ก คำพังเพย สุภาษิต และการสร้างองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (literary tradition) ซึ่งโดยทั่วไปการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชาวบ้านทุกภูมิภาค จะนิยมของวิธีแรกคือ สาธิตวิธีการและสอนเป็นวาจา ในกรณีที่เป็นศิลปะหรือวิทยาการระดับที่มีความซับซ้อนหรือลึกซึ้ง จึงจะใช้วิธีการถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปของตำรา เช่น ตำรายา ตำราปลูกบ้าน ตำราโหราศาสตร์ ฯลฯ หรือผูกเป็นวรรณกรรมคำสอน คำตักเตือนภาสิตคู่มือแผนที่และตำนานนิทาน ฯลฯ สุดแต่จะสะดวกและจะเห็นว่าสอดคล้องกับพื้นฐานของชาวบ้านการถ่ายทอด

ทั้งโดยวาจาและลายลักษณ์อักษรหรือการสาธิตก็ไม่มีอะไรตายตัวแต่จะปรับเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัยที่อยู่ในการรับรู้ของคนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ในบางกรณีความรู้ที่สั่งสมไว้ก็อาจถดถอยหรือสูญหายได้

2.4 ด้านปัญหาในการส่งเสริมภูมิปัญญาผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร กล่าวคือ ปัญหาในการส่งเสริมที่พบเจอคือ ในสมัยนี้ผู้คนไม่ค่อยให้ความสนใจผ้ามัดหมี่เพราะว่า ผ้ามัดหมี่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของผู้คนในสมัยนี้ เวลาที่จัดการแสดงจัดโชว์ผลงานสินค้าบางทีไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์เอาไว้

2.5 ด้านหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่ เทศบาลตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบว่า หน่วยงานที่เข้ามาให้การส่งเสริมและการสนับสนุนจะมีหน่วยงานที่มาเป็นประจำคือ 1) กรมการพัฒนาชุมชน 2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 3) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ 4) กระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว หน่วยงานที่กล่าวมานี้จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาของชาวบ้านห้องแซง ซึ่งมีการสนับสนุนด้วยการนำเอาผ้ามัดหมี่นำไปประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ณ สถานที่ต่าง ๆ เพื่อที่จะให้คนรู้จักมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ กระบวนการ วิธีการของภูมิปัญญาการทำผ้ามัดหมี่บ้านห้องแซง ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

1.2 ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทอผ้ามัดหมี่ เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในรูปแบบการอนุรักษ์ของบ้านห้องแซง ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการใช้วัสดุธรรมชาติชนิดอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ เช่น นำเปลือกไม้ชนิดต่าง ๆ มาทำสีเพื่อให้เกิดผ้ามัดหมี่ที่มีสีสันแปลกตาในรูปแบบใหม่ ๆ

2.2 ควรมีการอบรมให้ความรู้ให้กับเยาวชนและผู้สนใจ เพื่อให้เกิดความรู้และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเสริม

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการทำผ้ามัดหมี่บ้านห้องแซง ตำบลห้องแซง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบแต่ คุณครู อาจารย์ ทุก ๆ ท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ข้าพเจ้า และคุณงามความดีจากงานวิจัยนี้ ขอขอบให้บิดา และมารดา อันเป็นที่รักยิ่ง ของข้าพเจ้า หากประโยชน์ คุณค่า และความรู้ทางวิชาการของงานวิจัยนี้ จะทำให้นักศึกษาและผู้อ่านเกิดปัญญา เป็นพลเมือง ที่มีมั่งมี จริตจางในการทำงาน เข้มแข็ง มีคุณภาพและจินตนาการไม่ยึดติดในกรอบที่คนอื่นกำหนดให้ ผู้เขียนขออุทิศความดีดังกล่าว ต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สถาบันการศึกษาอันทรงเกียรติ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2542). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ:

กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2539). กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ

- นิตยา ฉัตรเมืองปัก. (2555). การศึกษาวิเคราะห์ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2562, จาก <http://ir.swu.ac.th>
- บงกชผ้าไหมทอมือ. (2559). ประเภทของผ้า. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562. จาก <http://www.bongkodsilkshop.com>
- ประภาศิริ กลางพอน. (2554). ภูมิปัญญาไทยและสุขภาพ. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2562, จาก <https://dric.nrct.go.th>
- พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2563). ชุมชน ท้องถิ่น รัฐ : ความสัมพันธ์ที่มีต่อการปกครองท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2562, จาก so04.tci-thaijo.org > JSBA > article > download.
- พินาณิ สรียา. (2549). การออกแบบลวดลาย. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2562, จาก lib.rmutk.ac.th
- ยุพราชวิทยาลัย. (2562). ความหมายของผ้า. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562, จาก <https://sites.google.com>.
- ศิโรจน์ ผลพันธิน และกิตติมา สังข์เกษม. (2558). พื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ จำกัด.
- ศิริ ผาสุก. (2545). ผ้าไหมพื้นบ้าน. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2562, จาก <http://clm.up.ac.th>
- ศิริพรรณ ปีเตอร์. (2552). การออกแบบกราฟิก. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทัศนีย์ บัวระภา. (2559). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการย้อมสีธรรมชาติจากมะเกลือ ณ ชุมชนบ้านหัวสะพาน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2562, จาก <https://doi.nrct.go.th>
- อาพร บุตรน้อย. (2562). ประโยชน์ของงานทอผ้า. สืบค้น 18 พฤษภาคม 2562, จาก <https://supannika26.wordpress.com>
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวชาวบ้านไทย ภาพรวมภูมิปัญญาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- เอี่ยม ทองดี. (2542). ภูมิปัญญาพื้นบ้านกับการปลูกฝังพฤติกรรมทางจริยธรรม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Textile 101. (2562). เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับผ้า. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2562, จาก <https://craftnroll.net.com>